

чнат да работят по проекти още във втори клас, разбира не самостоятелно, а в екип с учител, родители и доброволци. И след две години те все по-уверено и самостоятелно търсят проблеми, чертаят решения и работят за тяхното решаване, все по-самостоятелно и успешно, с ясно заявена социална позиция.

ЛИТЕРАТУРА

- Рогачева, Е. (2004). Педагогическое творчество Дж. Дьюи в чикагский период. *Педагогика*, 5, 90 – 96.
- Хегедюш, Г. (2007). Педагогика на проектите – стратегия за развитие-то на креативността. *Начално образование*, 1, 38 – 43.

PROJECT BASED LEARNING AT AN INITIAL STAGE OF EDUCATION IN THE BULGARIAN SCHOOL

Abstract. The article presents the advantages of the education through projects, its essence and logical steps to solve problems by creating and enabling expression of the abilities of each child.

✉ **Mrs. Milena Borisova**
Secondary School „Ivan Vazov“
46, Ivan Vazov Str.
Pleven, Bulgaria
E-mail: milena.vulova@abv.bg

*Shared Experience
Споделен опит*

УСПЕШНИ СЪПКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯТА НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ НУЖДИ

**Неделчо Неделчев
Степа Тунчева**
СОУ „Бачо Киро“ – Павликени

В СОУ „Бачо Киро“ гр, Павликени през учебната 2012/2013 година се обучаваха 25 ученици със специални образователни потребности, които бяха разпределени в две групи за ресурсно подпомагане. През този период в училището се реализира проект „Интеграция без граници“, в партньорство със Сдружение „Надежда – ЦРД“ от София. Сред дейностите му бяха създаването и функционирането на клубни форми, в които се обучаваха ученици със и без СОП, реализирането на индивидуални програми за развитие и редица дейности с интеграционен характер.

Работата по съставянето на индивидуалните програми на учениците със специални образователни потребности в нашето училище започна със серия от проучвания на екип от външни специалисти – логопед и психолози, които направиха реална преценка на индивидуалните нужди от обучение в двете групи на ресурсно подпомагане в СОУ „Бачо Киро“ град Павликени. Бе определен и координатор на образователната програма на децата със специални потребности, който се грижеше усилията на всички участници в процеса на образование (родители, учители, ресурсен учител, класен ръководител) да вървят в една посока.

Едва след като се постигна пълен синхрон между родителите и специалистите по елементите на индивидуалните програми, пристъпихме към изпълнението им. През цялата учебна година се провеждаха регулярни работни срещи за оценка на постигнатите резултати между основните участници – учители, родители и специалисти, чрез активна модерация на координатора на индивидуалните програми. Индивидуалните срещи с класни ръководители и учители за обсъждане на интересите на учениците се превърнаха в най-честа практика за идентифициране на ключови моменти и за оценка на работата им.

Редовно бяха проследявани постиженията и беше правен анализ на типични затруднения в учебната дейност. Учениците бяха подпомагани в изграждането на взаимоотношения на доверие и сътрудничество, на умения за общуване, на социални компетентности и ангажираност. Реализирани бяха посещения на учебни часове за наблюдение на учебната дейност, както и редица проучвания върху продуктите от учебната дейност в края на учебните срокове.

Благодарение на активната подкрепа на педагогическата колегия се постигна планиране с учителите специалисти и на допълнителни дейности, в които да бъдат включени децата със специални образователни потребности. Учителите бяха консултирани за прилагане на по-интерактивни и адаптирани методи на обучение, които поставят ученика със специални образователни потребности в активна позиция.

Особено внимание се отдели на работата с родителите. Направено беше обстойно психологическо консултиране на родителите относно интересите и способностите на детето. През учебната година беше реализирана подкрепа на родителите чрез семейно и профилирано психологическо консултиране, провеждане на обучения в базисни социални и поведенчески умения, умения за активно родителство и други.

Успехът на този подход се корени в поддържането на лични отношения и доверителни връзки едновременно с детето и с неговите родители, като проект „Интеграция без граници“ спомогна да се оптимизира именно този процес.

За пръв път бяха активно включени в процеса на образователна интеграция и ръководителите на полуинтернатните групи в училище, като се разшири тематичният обхват на програмата им за поддържащата квалификация, която се провежда в СОУ „Бачо Киро“.

През учебната години бяха организирани регулярни работни срещи между ресурсни учители и учители от общообразователната подготовка, за обсъждане на развитието на учениците и необходимостта от въвеждането на нови педагогически практики.

В рамките на проект „Интеграция без граници“ бяха създадени ученически клубове „Музикален театър“ и „Спорт“. През цялата учебна година ученици със и без специални образователни потребности успяха не само да спортуват заедно, а и да наблюдават екранизации на български и чужди приказки, да разиграват учебни сценарии и да се упражняват в публично говорене и сценично представяне, в съчетаване на слово с музика.

На патронния празник на училището се състоя основното представяне на учениците от клуб „Музикален театър“, за което те проведоха многобройни репетиции. Препълненият салон на читалище „Братство – 1884“ доказва, че интересът към това, което предстои да се види, е огромен. Малките актьори поведоха зрителите на чудно пътешествие из мъдрия свят на българските народни приказки. Безкрайна беше радостта на учениците със специални образователни потребности, които заедно със своите връстници „извадиха рязката“ и ни припомниха, че „трудът краси човека“ и че неволята ще ни помогне, когато изпаднем в беда.

Разбира се, едни от най-атрактивните дейности по проекта бяха спортните занимания в клуб „Спорт“, в които взеха участие много ученици, но най-интересно беше за тези със специални потребности. Те имаха възможност да се опознаят взаимно, да натрупат двигателни умения в сложни състезателни игри и да изпитат собствената си толерантност в отборните игри. В края на проектните дейности премериха сили в турнир на открито отбори от СОУ „Бачо Киро“, Павликени и СОУ „Ангел Каралийчев“, Стражица, също участници в проект „Интеграция без граници“, който се превърна в общ спортен празник за всички. С помощта на проекта бяха осигурени спортни екипи и пособия за участниците – волейболни и футболни топки и други.

На 13 май, който беше определен за неучебен ден, се проведоха две интеграционни екскурзии с учебна цел – до Етъра и Боженци за учениците от прогимназиален етап и до Дряново и Трявна за учениците от гимназиален етап. Екскурзиите се проведоха с цел засилване на интеграционния ефект в работата с учениците със специални образователни потребности. В тях взеха участие всички участници от клубовете „Музикален театър“ и „Спорт“ заедно с техните ръководители.

От 19 до 24 юни в туристическата местност „Беклемето“ край Троян се проведе ученически лагер за 18 участници от клубовете и дейностите, реализирани до момента по проект „Интеграция без граници“. Туристически комплекс „Беклемето“ е разположен в една от най-красивите части на Национален парк „Централен Балкан“ и на разстояние 20 км от Троян по прохода Троян – Кърнаре. Учениците присъстваха на лекция на тема „Балканът и неговите диви животни“, както и на лекция „Ориентиране в планината“ с компаси и карти.

Имаха възможност да приложат наученото в разходка с водач-лектор в гората, да участват в състезание по ориентиране, стрелба с лък по мишени и игри на въжен парк. Организиран бяха посещения на „Карцов бук“ и пикник в гората. Голям интерес предизвикаха курсът по грънчарство и работата с грънчарско колело. Учениците от СОУ „Бачо Киро“ имаха възможност да представят драматизации благодарение на уменията, придобити в рамките на театралния клуб.

Натрупаният опит по проектните дейности показва, че структурираните дейности в рамките на индивидуална програма на ученика допринасят за приоритизиране на задачите и обективно отчитане на постигнатите резултати. Позволява да се работи с всички членове на училищната общност – останалите ученици, учители, класни ръководители и родители. Провеждането на регулярни работни срещи има отношение към постепенното повишаване на чувствителността на учителите срещу някои дискриминационни практики. Консултирането на учителите ги насърчи към прилагане на по-интерактивни и адаптирани методи на обучение, които поставят ученика със специални образователни потребности в активна позиция.

Създаването на ученически клубове изигра благоприятна роля най-вече с това, че позволи групите да бъдат със смесен състав както по възраст и пол, така и на ученици със специални потребности и ученици без такива. То спомогна участниците да обменят опит, да се учат един от друг. В напълно безопасна и несанкционираща обстановка те се забавляваха и учеха как да живеят заедно.

Можем да направим заключението, че всички дейности по изработването и реализирането на индивидуални програми на учениците със специални образователни потребности в масовите училища е необходимо да се ръководят от специалист психолог, който да изпълнява ролята на координатор на образователната програма на ниво училище. Важно е това да е човек, който добре познава особеностите на детето, семейството и училището. Това е голямо предимство при широкия възрастов обхват на участниците в групите и многоаспектността на задачите, които изискват адекватна намеса и решение.

Може да се окаже, че бъдещето е в индивидуализираното допълнително обучение на учениците със специални образователни потребности, но и в реализацията на допълнителни и интеграционни извънкласните форми на обучение. Отсъствието им от живота на децата със СОП ги лишава от богатството на положителни емоционални преживявания и разнообразните възможности за обогатяване на интересите, за пълноценно и педагогически ефективно възпитание и развитие.

SUCCESS STEPS FOR INTEGRATION OF PUPILS SEN

✉ **Mr. Nedelcho Nedelchev**
Mrs. Stela Tuncheva
Secondary school “Bacho Kiro”
Pavlikeni, Bulgaria
E-mail: n_nedelchev@abv.bg

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЦЕНТР ГУМАННОЙ ПЕДАГОГИКИ

Тринадцатые Международные Педагогические Чтения
март 2014 года, Тбилиси, Грузия